

Aan de woordvoerders Sociale Zaken en Werkgelegenheid in de
Tweede Kamer

cc Mevr. K. van Gennip, Minister van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

VluchtelingenWerk Nederland
Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
Telefoon (020) 346 72 00
Helpdesk (020) 346 72 50
Fax (020) 617 81 55
www.vluchtelingenwerk.nl
info@vluchtelingenwerk.nl

Datum
Betreft

8 maart 2024

Brief VluchtelingenWerk Nederland – Wijziging van de Wet
kinderopvang om aanspraak op kinderopvangtoeslag mogelijk te maken
voor Oekraïense ontheemden

Geachte woordvoerders,

Naar verwachting zal in week 11 (11-15 maart) de plenaire behandeling plaatsvinden van het wetsvoorstel waarmee het mogelijk wordt om ook kinderopvangtoeslag te ontvangen in het geval dat de partner buiten de EU verblijft. VluchtelingenWerk is blij het wetsvoorstel dat zowel geldt voor de vluchtelingen uit Oekraïne als voor statushouders waarvan de gezinsherenigingsprocedure nog niet voltooid is. Jarelang konden statushouders die nog een gezinsherenigingsprocedure hadden lopen geen beroep doen op kinderopvangtoeslag voor inburgering of werk. In plaats daarvan konden zij een beroep doen op het 'SMI-budget' van de gemeente waarmee gemeenten op eigen voorwaarden om sociale of medische redenen de kinderopvang kunnen vergoeden. Daarmee lag de keuze voor het wel of niet vergoeden van kinderopvang bij de gemeente. Ook komt het voor dat statushouders zelf een aanvraag voor kinderopvangtoeslag doen en vervolgens met een hoge terugvordering worden geconfronteerd omdat zij niet op de hoogte zijn dat zij er geen recht op hebben¹.

Helaas moeten we constateren dat statushouders waarvan de gezinsherenigingsprocedure nog niet is voltooid heel weinig baat hebben bij de wetwijziging. Zij kunnen alsnog niet in aanmerking komen voor kinderopvangtoeslag of lopen het risico dat de kinderopvangtoeslag alsnog teruggevorderd wordt. Dit heeft twee oorzaken.

1. Partner in het buitenland moet in bezit zijn van een BSN

Om uitvoeringstechnische redenen heeft Dienst Toeslagen een BSN-nummer voor de partner in het buitenland nodig. Gezinsleden van vluchtelingen en ook veel gezinsleden van Oekraïense ontheemden kunnen echter niet aan de vereisten voor het verkrijgen van een BSN voldoen. Deze vereisten zijn kortweg: het overleggen van een officiële huwelijksakte, een geldig paspoort en een recente verklaring van de woongemeente. Gezinsleden van statushouders bezitten deze documenten niet allemaal en kunnen deze ook niet verkrijgen. Vooral het geldig paspoort en de

¹ Het betreft naast kinderopvangtoeslag, het ALO-kopprobleem, de extra toeslag voor alleenstaande ouders bij kindgebonden budget die voor statushouders en hun kinderen wel noodzakelijk is maar waar zij geen recht op hebben omdat de partner in het buitenland wel als toeslagpartner telt. De extra toeslag werd wel uitgekeerd vanwege de onmogelijkheid om een BSN voor de buitenlandse partner te vragen waarna hoge terugvorderingen volgen als de gezinshereniging is voltooid. Sinds kort heeft de Dienst Toeslagen een 'work around' waardoor de ALO-kop niet wordt uitgekeerd, maar vervolgens is het gezin afhankelijk van de kennis en bereidheid van de gemeente om de bijstandsnorm met de ALO-kop op te hogen en dit gebeurt niet altijd. Bovendien wordt de ALO-kop soms ten onrechte stopgezet als achteraf blijkt dat er toch geen sprake is van een toeslagpartner. Daarnaast wordt bij statushouders na gezinshereniging ook een deel zorgtoeslag teruggevorderd vanwege het verschil in toeslag als alleenstaande en als helft van een echtpaar. In 2023 betrof het verschil 21,50 per maand vanwege de energiecompensatiemaatregelen en kan het dus om honderden euro's gaan die bij statushouders worden teruggevorderd.

verklaring van de woongemeente zijn problematisch omdat de gezinsleden deze meestal niet bezitten en zij vaak zelf al op de vlucht zijn en hun land van herkomst hebben verlaten. Bovendien mag Nederland niet van een vluchteling vragen dat deze zich wendt tot de autoriteiten van het land van herkomst voor een nieuw paspoort of een dergelijke verklaring omdat dit gevaarlijk kan zijn. Ook hebben vluchtelingen vaak geen officiële huwelijksakten. In sommige landen bestaan die niet, is er moeilijk aan te komen of zijn er slechts religieuze documenten. Documenten kunnen ook verloren zijn gegaan door oorlog of geweld. Bij gezinsherenigingsprocedures geldt ook op grond van internationaal recht dat deze niet mogen worden afgewezen alleen op grond van het ontbreken van deze documenten. Er geldt daarom een alternatief beleid om de gezinsband en identiteit vast te stellen.

Gezinsleden van Oekraïense ontheemden kunnen over het algemeen wel over een officiële huwelijksakte beschikken, maar hebben regelmatig geen geldig paspoort en de recente verklaring van de woongemeente kan eveneens problematisch of onmogelijk zijn. Bijvoorbeeld wanneer ze in door Rusland bezet of oorlogsgebied leven, in dienst zijn of uit hun woongemeente zijn verjaagd. Volgens UNHCR zijn 3,7 miljoen Oekraïners elders in Oekraïne op de vlucht en zij moeten ook vaak van verblijfplaats veranderen.

2. De arbeidseis

Op grond van de wet op de Kinderopvang moet de partner ook werk hebben. Gezinsleden van vluchtelingen zijn vaak zelf ook op de vlucht en verblijven bijvoorbeeld in een vluchtelingenkamp. Wanneer zij wel werk hebben gaat het vaak om dienstverbanden die lastig aantoonbaar zijn zoals ook uit de [beantwoording](#) van de Nota naar aanleiding van het verslag (p.12). Wanneer voor Dienst Toeslagen onvoldoende aannemelijk gemaakt kan worden dat aan de arbeidseis wordt voldaan zal Dienst Toeslagen de kinderopvangtoeslag terugvorderen en dit gaat al gauw om grote bedragen.

Ten aanzien van de arbeidseis gelden een aantal uitzonderingen zoals het voortraject naar werk door het volgen van studie of inburgering of wanneer er andere redenen zijn dat de partner in Nederland niet voor een kind kan zorgen zoals bijvoorbeeld een ouder die langdurige zorg nodig heeft of in detentie verblijft. Een oplossing zou zijn om statushouders waarvan de gezinshereniging nog niet is voltooid ook onder deze uitzondering te brengen, zodat zij ook in aanmerking kunnen komen voor kinderopvangtoeslag. Hoewel de gezinsherenigingsprocedures momenteel helaas heel lang duren door de achterstanden bij de IND gaat het om een relatief korte en in ieder geval tijdelijke periode waarvoor deze uitzondering zou gelden en waarbij het een groot voordeel is dat de statushouder sneller kan participeren door inburgering en werk. Voor de vluchtelingen uit Oekraïne geldt dat de echtgenoten vaak in militaire dienst zijn waarmee zij aan de arbeidsplicht voldoen zoals in de nota naar aanleiding van het verslag is aangegeven. Echter er zijn ook Oekraïners achtergebleven om bijvoorbeeld voor een ziek familielid te zorgen of die niet in dienst kunnen vanwege medische beperkingen en ook niet kunnen werken. Ook het aantonen van het vervullen van dienstplicht of het hebben van werk zal door de bijzondere omstandigheden moeilijk zijn. In dit verband is het van belang dat bij de uitvoering rekening wordt gehouden met de oorlogsomstandigheden en dat terugvorderingen vanwege bewijsproblemen worden voorkomen.

Oplossingen

In de net gepubliceerde Stand van uitvoering 2023 geeft Dienst Toeslagen aan het zorgelijk te vinden dat door het ontbreken van de BSN voor een buitenlandse partner of het moeilijk kunnen aantonen van het voldoen aan de arbeidseis, statushouders grote schulden kunnen opbouwen vanwege de terugvorderingen van toeslagen. Overigens ervaren ook andere burgers problemen met de onduidelijkheid wanneer er wel of niet sprake is van toeslagpartner. Zij pleiten daarom

voor een vereenvoudigd partnerschap waarbij een adrescriterium voor gehuwde partners wordt toegevoegd.

VluchtelingenWerk dringt erop aan dat de minister toezegt dat het uitvoeringsproces zodanig wordt ingericht dat toekenning van kinderopvangtoeslag ook daadwerkelijk mogelijk wordt voor statushouders en ontheemden uit Oekraïne zolang de partner nog in het buitenland verblijft. Anders blijft dit wetsvoorstel een lege huls of gaat het in de praktijk tot onterechte terugvorderingen leiden.

Dit kan door voor statushouders waarvoor de gezinsherenigingsprocedure nog loopt ook een uitzondering van de arbeidseis te maken en met Dienst Toeslagen te bezien hoe toekenning zonder BSN voor de buitenlandse partner mogelijk is, zonder dat het leidt tot terugvorderingen achteraf. Voor vluchtelingen uit Oekraïne is van belang dat bij de uitvoering rekening wordt gehouden met de oorlogsomstandigheden waardoor het niet altijd mogelijk zal zijn om aan de vereisten voor een BSN of het aantonen van de arbeidseis te voldoen.

Daarnaast pleit VluchtelingenWerk ervoor, net als Dienst Toeslagen, dat het toeslagpartnerbegrip voor statushouders wordt aangepast aangezien zij en vooral hun kinderen bij verschillende toeslagen hier ernstig nadeel van ondervinden. Er ligt inmiddels al sinds 2021 een oplossing klaar naar aanleiding van de [motie](#) Lodders/Van Weyenberg (31066, nr. 898) om in de regelgeving een uitzondering te maken voor partners die noodgedwongen niet op een adres wonen en niet kunnen bijdragen aan de zorg voor de kinderen. Het is onbegrijpelijk dat de minister hier nog steeds geen uitvoering aan heeft gegeven, nu allang bekend is dat vluchtelingen niet de toeslagen krijgen waar zij wel recht op hebben en zij bovendien worden geconfronteerd met hoge terugvorderingen. Zeker gezien het recent gepubliceerde rapport Enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening mag verwacht worden dat de minister hier nu snel actie op onderneemt.

Wij hopen dat u onze inbreng kunt gebruiken, voor vragen of een toelichting zijn we uiteraard beschikbaar.

Frank Candel
Bestuursvoorzitter VluchtelingenWerk Nederland